

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 4(46) 2026

Київ – 2026

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 4(46) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-6165 Online

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

Ідентифікатор медіа R40-05847

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4\(46\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4(46))

«Вісник науки та освіти»: журнал. 2026. № 4(46) 2026. С. 5886

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління
(Рішення від 01.05.2026, № 1/5-26)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних наук та мистецтва

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор:

Котельницький Назар Анатолійович – член-кореспондент Української Академії Наук, кандидат історичних наук, доцент кафедри мовної підготовки та міжкультурних комунікацій, ЗВО Університет трансформації майбутнього (Україна)

Редакційна колегія:

- √ *Азарова Лариса Євстахіївна* - докт.філол.наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету (Україна)
- √ *Берест Ігор Романович* - доктор історичних наук, професор кафедри медійних технологій, інформаційної та книжкової справи, Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)
- √ *Беррі, Стівен* доктор історичних наук, професор, професор епохи Громадянської війни Коледжу мистецтв і наук Франкліна Університету Джорджії (США)
- √ *Вуколова Катерина Володимирівна* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Україна)
- √ *Гурко Олена Василівна* - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
- √ *Заур Алієв* доктор філософії з історії науки, доктор філософії з політичних наук, доцент, доцент Інституту філософії та соціології НАНА, Азербайджан (Азербайджан)

- √ **Р. Ахмад Закі Ель Ісламі**, доцент, професор, доктор філософії, Департамент наукової освіти, Факультет підготовки вчителів та освіти, Університет Султана Агенга Тіртаяса, (Індонезія)
- √ **Робак Ігор Юрійович** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Україна)
- √ **Рубан Микола Юрійович** - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Україна)
- √ **Сайд М. Ісмаїл** доктор наук, професор, професор кафедри англійської мови, Коледж природничих наук і гуманітарних наук, Університет принца Саттама бін Абдулазіза, Аль-Хардж (Саудівська Аравія)
- √ **Синявська Олена Олександрівна** - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Україна)
- √ **Січкаренко Галина Геннадіївна** - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Україна)
- √ **Скляр Ірина Олександрівна** - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (Україна)
- √ **Супрун Володимир Миколайович** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Україна)
- √ **Хитровська Юлія Валентинівна** - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна)
- √ **Юган Наталія Леонідівна** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри літературознавства, східної філології і перекладу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, практичний психолог у закладах освіти, член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, Української асоціації когнітивної лінгвістики та поетики, Міжнародної федерації арт-терапії та самореалізації особистості (Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Трускавецька І.** 4730
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИЙ ЗМІСТ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
- Тютюнник О.І., Клеопа І.А.** 4739
АЛГОРИТМ BABY-STEP GIANT-STEP ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБЧИСЛЕННЯ ДИСКРЕТНОГО ЛОГАРИФМА В ТЕОРІЇ ЧИСЕЛ ТА ВИЩІЙ МАТЕМАТИЦІ
- Уліцька О.М.** 4756
БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ
- Федорищак Р.Л., Фаріонов В.М., Кондрацька Г.Д., Петренко Н.В.** 4767
ІНТЕГРАЦІЯ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОЛОДІ
- Христова Т.Є., Проценко А.А., Сопотницька О.В., Непша О.В., Суханова Г.П., Кирієнко М.Г.** 4782
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
- Хряпак С.О., Грон В.В.** 4798
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ
- Чайка В.В.** 4810
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ
- Чаплінська Н.О.** 4821
СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ПАРТНЕРСТВО З БАТЬКАМИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

developing the professional competence of future physical education teachers]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 21 (3), 92–95. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 13.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.04.2026

УДК 378.147:811.111

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4\(46\)-4798-4809](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-4(46)-4798-4809)

Хряпак Сергій Олександрович кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовної підготовки навчально-наукового інституту цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Черкаси, <http://orcid.org/0000-0001-9078-976X>

Грон Вікторія Віталіївна кандидат історичних наук, старший викладач кафедри мовної підготовки навчально-наукового інституту цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Черкаси, <https://orcid.org/0000-0002-1221-3658>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. У статті здійснено комплексний теоретичний аналіз проблеми формування лексичної компетентності у процесі вивчення англійської мови як іноземної у закладах вищої освіти. Обґрунтовано визначальну роль лексики у структурі іншомовної комунікативної компетентності як базового компонента, що забезпечує змістове наповнення мовлення та ефективність реалізації комунікативних намірів у різних ситуаціях спілкування. Уточнено сутність поняття «лексична компетентність» як багатовимірного утворення, що охоплює знання форми, значення та вживання лексичних одиниць, а також їх функціональні, стилістичні та прагматичні характеристики. Систематизовано основні складники лексичного знання, зокрема рецептивний і продуктивний компоненти, ширину та глибину словникового запасу.

На основі узагальнення сучасних наукових підходів запропоновано теоретичну модель засвоєння іншомовної лексики, яка включає п'ять взаємопов'язаних етапів: ознайомлення з новою лексичною одиницею, опанування її форми, встановлення значення, закріплення у пам'яті та подальше використання у мовленні. Охарактеризовано основні стратегії засвоєння лексики та їх класифікацію за когнітивними, метакогнітивними, соціальними та мнемічними ознаками.

Особливу увагу приділено ролі автономного навчання як ключового чинника ефективного формування лексичної компетентності, а також можливостям використання цифрових технологій, зокрема аудіовізуальних

ресурсів, онлайн-платформ та інтерактивних засобів навчання, що сприяють індивідуалізації освітнього процесу та підвищенню мотивації здобувачів освіти. Визначено педагогічні умови оптимізації процесу формування лексичної компетентності, серед яких системність роботи з лексикою, її інтеграція у різні види мовленнєвої діяльності, комунікативна спрямованість навчання та орієнтація на професійну підготовку майбутніх фахівців.

Ключові слова: лексична компетентність, іншомовна лексика, стратегії навчання, автономне навчання, EFL, словниковий запас.

Serhii Khriapak Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Language Training, National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy, <http://orcid.org/0000-0001-9078-976X>

Viktoriia Hron Candidate of Historical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Language Training, National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy, <https://orcid.org/0000-0002-1221-3658>

THEORETICAL FOUNDATIONS OF DEVELOPING LEXICAL COMPETENCE IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Abstract. The article presents a comprehensive theoretical analysis of the problem of developing lexical competence in the process of learning English as a foreign language in higher education institutions. The study substantiates the key role of vocabulary as a core component of foreign language communicative competence, which ensures the meaningful content of speech and the effectiveness of communication in various contexts.

The concept of lexical competence is clarified as a multidimensional construct that includes knowledge of word form, meaning, and use, as well as their functional, stylistic, and pragmatic characteristics.

The main components of lexical knowledge are systematized, including receptive and productive vocabulary, as well as the breadth and depth of lexical knowledge.

Based on the generalization of contemporary scientific approaches, a theoretical model of vocabulary acquisition is proposed, comprising five interrelated stages: encountering new lexical items, mastering their form, understanding their meaning, consolidating them in memory, and using them in speech. The article also analyzes the main vocabulary learning strategies and classifies them into cognitive, metacognitive, social, and memory-related strategies.

Special attention is paid to learner autonomy as a key factor in the effective development of lexical competence. The potential of digital technologies, including audiovisual resources, online platforms, and interactive learning tools, is highlighted as a means of enhancing motivation and supporting individualized learning. The study identifies key pedagogical conditions for optimizing the process of lexical competence development, including systematic vocabulary work, integration of vocabulary into all types of language activities, communicative orientation of teaching, and alignment with professional training needs.

Keywords: lexical competence, foreign language learning, vocabulary acquisition, learning strategies, learner autonomy, English as a Foreign Language (EFL), higher education.

Актуальність дослідження. Сучасні тенденції розвитку іншомовної освіти характеризуються переорієнтацією з формального засвоєння мовної системи на формування здатності до ефективної комунікації у реальних умовах міжкультурної взаємодії. У цьому контексті особливого значення набуває лексична складова, оскільки саме словниковий запас забезпечує змістову сторону мовлення та виступає основним інструментом реалізації комунікативних намірів.

Лексика є центральним компонентом іншомовної компетентності, що інтегрує всі види мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання та письмо.

Недостатній рівень сформованості лексичної компетентності значно обмежує можливості здобувачів освіти у розумінні та продукуванні іншомовного мовлення, навіть за умови володіння граматичними структурами.

Попри усвідомлення важливості лексики, у практиці викладання іноземних мов тривалий час домінував граматикоцентричний підхід, у межах якого лексичний компонент розглядався як допоміжний. Це призвело до ситуації, коли процес засвоєння словникового запасу часто має несистемний характер і не супроводжується формуванням ефективних стратегій навчання.

Особливої актуальності набуває проблема організації процесу засвоєння лексики в умовах обмеженого аудиторного часу та необхідності розвитку автономності здобувачів освіти. У зв'язку з цим виникає потреба у теоретичному осмисленні структури лексичної компетентності, етапів її формування та стратегій, що забезпечують ефективність цього процесу.

Особливої актуальності ця проблема набуває у контексті професійної підготовки фахівців, де іншомовна комунікативна компетентність розгля-

дається як невід'ємна складова професійної діяльності, що потребує спеціально організованих педагогічних умов [8].

Це особливо актуально для сфер, пов'язаних із підвищеним рівнем відповідальності, зокрема діяльності фахівців екстрених служб, де ефективність комунікації безпосередньо впливає на результати професійної діяльності [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних педагогічних дослідженнях іншомовна компетентність розглядається як інтегрована система, що поєднує мовні знання, мовленнєві вміння та комунікативні стратегії.

Як зазначає І. Когут, формування іншомовної компетентності має комплексний характер і передбачає взаємодію її складових у процесі навчання [3]. У цьому контексті лексична компетентність виступає базовим елементом, що забезпечує змістове наповнення комунікації та є необхідною умовою реалізації мовленнєвої діяльності.

Проблема формування іншомовної лексичної компетентності є предметом дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. У сучасній методиці навчання іноземних мов лексика розглядається як ключовий компонент комунікативної компетентності, що визначає успішність мовленнєвої діяльності.

У працях вітчизняних дослідників значна увага приділяється питанням професійно орієнтованого навчання лексики. Зокрема, Ю. Герасименко наголошує на необхідності поєднання мовної підготовки з професійним контекстом, що забезпечує функціональне використання лексичних одиниць у майбутній діяльності фахівців [1]. Подібний підхід дозволяє розглядати лексичну компетентність не лише як систему знань, але і як інструмент професійної комунікації.

Важливим напрямом сучасних досліджень є також вивчення педагогічних умов формування комунікативної компетентності. У цьому контексті Ю. Ненько підкреслює значення цілеспрямованої організації освітнього процесу, що забезпечує інтеграцію мовної, професійної та комунікативної складових підготовки. Окремо акцентується роль мовлення викладача як зразка професійної комунікації, що впливає на формування мовленнєвої культури здобувачів освіти [7].

У дослідженнях, присвячених підготовці фахівців екстрених служб, наголошується на особливій ролі комунікативної складової у професійній діяльності. Зокрема, Т. Кришталь, Ю. Ненько та О. Шевченко зазначають, що ефективність діяльності у надзвичайних ситуаціях значною мірою залежить від здатності до оперативного та адекватного використання мовних засобів [9].

Окрему увагу сучасні науковці приділяють використанню цифрових технологій у процесі формування лексичної компетентності. Зокрема, О. Матієнко та С. Бучацька обґрунтовують ефективність аудіовізуальних інтернет-ресурсів як засобу підвищення мотивації, забезпечення автентичності мовного матеріалу та розвитку автономності здобувачів освіти [5].

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із використанням читання як ефективного засобу формування іншомовної лексичної компетентності. Зокрема, О. Маркіна, С. Мельник та О. Новіков обґрунтовують доцільність використання автентичної літератури мовою оригіналу як джерела збагачення словникового запасу. Науковці підкреслюють, що читання сприяє контекстуальному засвоєнню лексичних одиниць, формуванню мовної інтуїції та розвитку здатності до самостійної інтерпретації мовного матеріалу. Такий підхід забезпечує природність процесу засвоєння лексики та сприяє її переходу з пасивного у активний словниковий запас [4].

Таким чином, сучасні дослідження демонструють різноманітність підходів до формування лексичної компетентності, що охоплюють як традиційні методи навчання, так і інноваційні технології, спрямовані на підвищення ефективності засвоєння іншомовної лексики.

Разом із тим, аналіз наукових джерел свідчить про те, що попри значну кількість досліджень, питання систематизації етапів засвоєння лексики та визначення ефективних стратегій її формування у професійно орієнтованому навчанні потребує подальшого теоретичного осмислення.

Метою статті є теоретичне обґрунтування структури лексичної компетентності та систематизація основних етапів і стратегій засвоєння іншомовної лексики у процесі вивчення англійської мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу. Лексична компетентність розглядається як складова іншомовної комунікативної компетентності, що забезпечує здатність особи використовувати словниковий запас відповідно до комунікативних завдань. Вона включає не лише знання значення слів, але й уміння правильно їх вживати у різних контекстах.

Сучасні підходи до розуміння лексичної компетентності підкреслюють її багатовимірний характер. Знання слова охоплює такі основні компоненти: форма слова (фонетична та графічна); значення (денотативне та конотативне); вживання (граматичні особливості, колокації, стилістичні обмеження).

Крім того, лексична компетентність включає: рецептивний словниковий запас (слова, які розпізнаються); продуктивний словниковий запас (слова, які активно використовуються); ширину словникового запасу (кількість слів); глибину словникового знання (якість знання слова, включаючи асоціативні зв'язки, колокації, стилістичні характеристики).

У сучасних дослідженнях лексична компетентність також розглядається як динамічне утворення, що формується у процесі поєднання мовних знань і мовленнєвих умінь. Зокрема, Ю. Герасименко підкреслює, що формування іншомовної лексичної компетентності майбутніх фахівців має здійснюватися на засадах професійної спрямованості навчання, що передбачає відбір лексичного матеріалу відповідно до майбутньої діяльності та його активне використання у комунікативних ситуаціях. Такий підхід забезпечує не лише засвоєння лексичних одиниць, але й формування здатності до їх функціонального використання у професійному мовленні [1].

Таким чином, формування лексичної компетентності передбачає не лише накопичення лексичних одиниць, але й розвиток здатності оперувати ними у процесі мовленнєвої діяльності.

Процес засвоєння лексики має поетапний характер і включає кілька взаємопов'язаних стадій. Теоретичний аналіз дозволяє виокремити п'ять основних етапів:

- ознайомлення з новою лексичною одиницею: на цьому етапі відбувається первинне сприйняття слова у контексті. Важливу роль відіграє здатність здобувача освіти здогадуватися про значення слова на основі контекстуальних підказок;
- опанування форми слова: цей етап передбачає засвоєння фонетичної та графічної форми слова, включаючи його правильну вимову та написання. Особливе значення має формування зв'язку між звуковою та графічною формами;
- встановлення значення: на даному етапі відбувається осмислення значення слова, його співвіднесення з відповідними поняттями та аналогами у рідній мові. Важливим є врахування полісемії та контекстуальних значень;
- закріплення у пам'яті: цей етап передбачає переведення лексичної одиниці з короткочасної у довготривалу пам'ять. Ефективність цього процесу залежить від частоти повторення та варіативності використання слова;
- використання у мовленні: завершальний етап полягає у включенні слова до активного словникового запасу та його використанні у різних комунікативних ситуаціях.

Запропонована модель відображає поступовий перехід від пасивного ознайомлення зі словом до його активного використання, що є необхідною умовою формування повноцінної лексичної компетентності.

Ефективність засвоєння лексики значною мірою залежить від використання відповідних стратегій навчання. Під стратегіями розуміють усвідомлені дії, спрямовані на полегшення процесу навчання та підвищення його результативності.

Основні групи стратегій включають:

- когнітивні стратегії: повторення; використання контексту; аналіз структури слова; ведення словникових записів;
- мнемічні стратегії: асоціації; візуалізація; використання мнемонічних прийомів;
- метакогнітивні стратегії: планування навчання; контроль процесу засвоєння; оцінювання результатів;
- соціальні стратегії: взаємодія з іншими; використання мовлення у реальних ситуаціях; запит допомоги.

У сучасній практиці навчання іноземних мов спостерігається тенденція до розширення спектра стратегій за рахунок використання цифрових технологій. Зокрема, аудіовізуальні інтернет-ресурси забезпечують поєднання когнітивних, мнемічних і соціальних стратегій, що сприяє більш ефективному засвоєнню лексики через одночасне залучення зорового та слухового каналів сприйняття інформації [5].

Значущість стратегічного підходу до засвоєння лексики особливо зростає у професійно орієнтованих контекстах. У підготовці фахівців екстрених служб важливим є не лише знання лексичних одиниць, але й здатність оперативно їх актуалізувати у стресових умовах. У цьому зв'язку особливого значення набувають стратегії автоматизації лексичних навичок та їх функціонального використання у змодельованих професійних ситуаціях [9].

Комплексне використання зазначених стратегій сприяє більш глибокому та усвідомленому засвоєнню лексики. Водночас ефективність застосування стратегій значною мірою залежить від їх професійної релевантності. У цьому зв'язку доцільним є поєднання стратегічного підходу до засвоєння лексики з професійно орієнтованим навчанням, що сприяє більш глибокому осмисленню та практичному використанню лексичних одиниць [1].

Сучасна парадигма освіти акцентує увагу на розвитку автономності здобувачів освіти, що передбачає їх здатність самостійно організовувати процес навчання.

Автономне навчання лексики включає: самостійний вибір стратегій; регулярну роботу зі словниковим запасом; використання додаткових ресурсів; рефлексію власної діяльності.

У сучасних умовах розвитку цифрового освітнього середовища важливу роль у формуванні лексичної компетентності відіграють аудіовізуальні інтернет-ресурси, онлайн-платформи та інтерактивні засоби навчання. Як зазначають О. Матієнко та С. Бучацька, використання таких ресурсів сприяє підвищенню мотивації здобувачів освіти, забезпечує

автентичність мовного матеріалу та створює умови для контекстуального засвоєння лексики [5]. Водночас, за даними І. Мосій, О. Чаплик та Г. Штангрета, онлайн-платформи дозволяють реалізувати професійно орієнтований підхід до навчання, забезпечуючи інтерактивність, адаптивність навчального контенту та можливість індивідуалізації освітнього процесу [6]. У свою чергу, О. Канюк підкреслює ефективність інтерактивних засобів навчання як інструменту активізації пізнавальної діяльності студентів та розвитку їхньої іншомовної лексичної компетентності. Залучення відеоконтенту, мультимедійних платформ і онлайн-інструментів дозволяє інтегрувати різні види мовленнєвої діяльності та активізує процес запам'ятовування лексичних одиниць [2].

У цьому контексті цифрові ресурси виступають ефективним засобом розвитку автономності, оскільки надають можливість індивідуалізувати навчання та забезпечують доступ до широкого спектра навчальних матеріалів поза межами аудиторії. У цьому контексті цифрові ресурси виступають ефективним засобом розвитку автономності, оскільки надають можливість індивідуалізувати навчання та забезпечують доступ до широкого спектра навчальних матеріалів поза межами аудиторії [5].

Розвиток автономності сприяє підвищенню мотивації та ефективності навчання, а також формує здатність до безперервного професійного розвитку.

Важливим аспектом забезпечення ефективності формування лексичної компетентності є створення педагогічних умов, що відповідають вимогам професійно орієнтованої підготовки. У цьому контексті доцільно враховувати положення, сформульовані у дослідженні Ю. Ненько, де підкреслюється, що ефективність комунікативної підготовки майбутніх фахівців значною мірою залежить від цілеспрямованої організації освітнього процесу, спрямованого на інтеграцію мовної, професійної та комунікативної складових [8].

Зокрема, до ключових педагогічних умов належать забезпечення комунікативної спрямованості навчання, моделювання професійно значущих ситуацій спілкування та формування здатності до використання мовних засобів у типових і нестандартних умовах професійної діяльності. Зазначені положення є релевантними і для процесу формування іншомовної лексичної компетентності, оскільки сприяють активізації словникового запасу та його функціональному використанню [8].

У цьому контексті важливою є також орієнтація на професійну спрямованість навчання лексики. Як зазначає Ю. Герасименко, ефективність формування лексичної компетентності майбутніх фахівців забезпечується за умови поєднання мовної підготовки з професійним контекстом, що

дозволяє наблизити процес навчання до реальних умов майбутньої діяльності. Це особливо актуально для підготовки фахівців сектору безпеки, де мовленнєва діяльність має прикладний та ситуаційно обумовлений характер [1].

Для забезпечення ефективного формування лексичної компетентності необхідно враховувати такі педагогічні умови:

1. Системність роботи з лексикою;
2. Інтеграція лексики у всі види мовленнєвої діяльності;
3. Використання комунікативно орієнтованих завдань;
4. Формування стратегічної компетентності;
5. Стимулювання автономного навчання.

Особливої ваги формування лексичної компетентності набуває у контексті підготовки фахівців екстрених служб, діяльність яких пов'язана з необхідністю оперативної та точної комунікації в умовах надзвичайних ситуацій. Як зазначають Т.М. Кришталь, Ю.П. Ненько та О.Т. Шевченко, ефективність професійної діяльності у таких умовах значною мірою залежить від рівня сформованості комунікативних умінь, зокрема здатності швидко добирати адекватні мовні засоби відповідно до ситуації [9].

У цьому контексті лексична компетентність виступає не лише як складова іншомовної підготовки, але і як інструмент забезпечення професійної взаємодії, що потребує спеціально організованого навчання, орієнтованого на моделювання реальних комунікативних ситуацій [9].

Важливим чинником формування лексичної компетентності є мовлення викладача як зразок професійно орієнтованої комунікації. Якість мовлення викладача безпосередньо впливає на формування мовленнєвої культури здобувачів освіти, зокрема у сфері професійної підготовки. Як зазначає Ю. Ненько, мовлення викладача виступає не лише засобом передачі знань, але й важливим дидактичним інструментом формування мовленнєвої поведінки майбутніх фахівців, оскільки саме через нього реалізується мовленнєва модель професійної комунікації [7].

У цьому контексті особливого значення набуває лексична насиченість, точність та функціональна доцільність мовлення викладача, що створює умови для засвоєння здобувачами освіти професійно релевантної лексики та формування їхньої іншомовної комунікативної компетентності.

Реалізація зазначених умов дозволяє підвищити ефективність процесу навчання та забезпечити стійке засвоєння лексики.

Висновки. Теоретичний аналіз проблеми формування лексичної компетентності у процесі вивчення англійської мови як іноземної дозволяє узагальнити, що лексична компетентність виступає ключовим компонентом іншомовної комунікативної компетентності та характеризується складною

багатовимірною структурою. Вона охоплює не лише знання лексичних одиниць, але й уміння їх адекватного використання у різних комунікативних ситуаціях з урахуванням семантичних, граматичних і прагматичних особливостей.

Установлено, що процес засвоєння іншомовної лексики має поетапний характер і передбачає послідовний перехід від первинного ознайомлення зі словом до його активного використання у мовленні. Така динаміка засвоєння забезпечує поступове формування як рецептивного, так і продуктивного словникового запасу, що є необхідною умовою ефективної комунікації.

Доведено, що результативність засвоєння лексики значною мірою визначається використанням різноманітних стратегій навчання, які сприяють більш глибокому опрацюванню лексичних одиниць, їх кращому запам'ятовуванню та інтеграції у мовленнєву діяльність. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток автономності здобувачів освіти, що передбачає їх здатність самостійно організовувати процес навчання, обрати ефективні стратегії та здійснювати рефлексію власної діяльності.

Разом з тим, розвиток автономності здобувачів освіти має здійснюватися у взаємозв'язку з професійно орієнтованою комунікативною підготовкою. Як зазначає Ю. Ненько, ефективність такої підготовки забезпечується за умови створення педагогічного середовища, яке стимулює активну мовленнєву діяльність, самостійність у виборі мовних засобів та готовність до їх використання у професійно значущих ситуаціях. У цьому контексті автономність виступає не лише як індивідуальна характеристика здобувача освіти, але і як результат цілеспрямованого педагогічного впливу [8].

Водночас встановлено, що оптимізація процесу формування лексичної компетентності потребує створення відповідних педагогічних умов, зокрема забезпечення системності роботи з лексикою, інтеграції лексичного матеріалу у всі види мовленнєвої діяльності та впровадження комунікативно орієнтованих підходів до навчання.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною перевіркою ефективності запропонованої теоретичної моделі та розробленням практичних методичних рекомендацій щодо її впровадження у процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Література:

1. Герасименко Ю. Формування іншомовної лексичної компетенції у майбутніх фахівців // Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки. 2022. Вип. 3. С. 249–255.
2. Канюк О. С. Розвиток іншомовної лексичної компетентності у студентів немовних спеціальностей за допомогою інтерактивних засобів навчання // Вісник науки та освіти. 2023. № 1(7). С. 467–479.

3. Когут І. Формування іншомовної компетентності у студентів в процесі навчання: теоретичні засади // Молодий вчений. 2022. № 10 (110). С. 106–110. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-10-110-21>

4. Маркіна О. Ю., Мельник С. С., Новіков О. В. Методика формування іншомовної лексичної компетентності за допомогою читання літератури мовою оригіналу // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки. 2024. № 3. С. 108–117. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2024-PP-3-108-117>

5. Матієнко О., Бучацька С. Розвиток іншомовної лексичної компетентності здобувачів мистецьких спеціальностей засобами аудіовізуальних інтернет-джерел // Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training. 2026. Вип. 78. С. 290–300. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-78-290-300>

6. Мосій І. М., Чаплик О. А., Штангрет Г. З. Онлайн-платформи як засіб розвитку професійної лексичної компетентності студентів при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням // Педагогічна Академія: наукові записки. 2026. № 26. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18320093>

7. Ненько Ю. П. Мовлення викладача як фактор формування мовленнєвої культури майбутнього фахівця у сфері пожежної безпеки // Гуманізація навчально-виховного процесу. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2012. Спецвип. 6, ч. 1. С. 151–157.

8. Ненько Ю. П. Педагогічні умови забезпечення ефективності професійно орієнтованої комунікативної підготовки майбутніх офіцерів служби цивільного захисту // Освітній простір України. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017. № 11. С. 81–87.

9. Ненько Ю. П., Шевченко О. Т., Кришталь Т. М. Особливості підготовки фахівців екстрених служб до професійної комунікації під час надзвичайної ситуації // Перспективи та інновації науки. 2023. № 10 (28). С. 328–341. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-328-340](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-328-340)

References:

1. Herasymenko, Yu. (2022). Formuvannya inshomovnoi leksychnoi kompetentsii u maibutnikh fakhivtsiv [Formation of foreign language lexical competence in future specialists]. *Naukovi zapysky BDPU. Seriya: Pedahohichni nauky*, 3, 249–255. [in Ukrainian]

2. Kaniuk, O. S. (2023). Rozvytok inshomovnoi leksychnoi kompetentnosti u studentiv nemovnykh spetsialnostei za dopomohoiu interaktyvnykh zasobiv navchannia [Development of foreign language lexical competence in non-language students using interactive learning tools]. *Visnyk nauky ta svity*, 1(7), 467–479. [in Ukrainian]

3. Kohut, I. (2022). Formuvannya inshomovnoi kompetentnosti u studentiv v protsesi navchannia: teoretychni zasady [Formation of foreign language competence in students in the learning process: theoretical foundations]. *Molodyi vchenyi*, 10(110), 106–110. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-10-110-21> [in Ukrainian]

4. Markina, O. Yu., Melnyk, S. S., & Novikov, O. V. (2024). Metodyka formuvannya inshomovnoi leksychnoi kompetentnosti za dopomohoiu chytannia literatury movoiu oryghinalu [Methodology of forming foreign language lexical competence through reading original literature]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia*.